

POSTANOWIENIE

Dnia 19 marca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Wiesław Kozielowicz

na posiedzeniu w dniu 19 marca 2025 r. w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w kwestii wniosku prokuratora X. Y. z dnia 5 marca 2025 r., w przedmiocie wyłączenia SSN Pawła Wojciechowskiego od udziału w rozpoznaniu sprawy kasacyjnej o sygn. akt I ZO 25/25

postanowił:

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. a contrario w zw. z art. 171 pkt 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. i art. 47 ust. 6 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, nie uwzględnić wniosku prokuratora X. Y. o wyłączenie SSN Pawła Wojciechowskiego od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZO 25/25.

UZASADNIENIE

Wyłączenie sędziego może nastąpić, gdy: 1) zachodzą okoliczności skutkujące wyłączeniem sędziego z mocy prawa (iudex inhabilis), lub 2) gdy wniosek o wyłączenie złoży strona wskazując na zaistnienie okoliczności o których mowa w art. 41 § 1 k.p.k., albo 3) gdy żądanie wyłączenia (wniosek o wyłączenie) go od udziału w sprawie zgłosi sędzia, a także 4) w wyniku wszczętego z urzędu postępowania o wyłączenie w sytuacji, gdy nie dojdzie do „samowylączenia” się sędziego (por. np. E. Skrętowicz, *Iudex inhabilis i iudex suspectus w polskim procesie karnym*, Lublin 1994, s. 70, R. Kmiecik, *Tryb wyłączenia sędziego i prokuratora w kodeksie postępowania karnego*, Prokuratura i Prawo, 1999, nr 11 –

12, s. 23, K. Papke – Olszauskas, Wyłączenie uczestników procesu karnego, Gdańsk 2007, s. 147 – 155 i s. 180 – 181).

W realiach sprawy nie zachodzi powód ujęty w art. 41 § 1 k.p.k., gdyż zaprezentowana we wniosku argumentacja nie wskazuje na okoliczności tego rodzaju, które mogłyby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności SSN Pawła Wojciechowskiego. Podkreślić należy, iż owa uzasadniona wątpliwość, nie może stanowić jedynie subiektywnego przekonania określonej osoby, lecz winna być konkretna, realna, obiektywna i poddająca się zewnętrznej weryfikacji (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2012 r., sygn. akt III KK 214/11, OSNKW 2012, z. 4, poz. 4). Wymóg bezstronności sędziego należy rozumieć zarówno w aspekcie „braku przejawów subiektywnej stronniczości sędziego lub jego osobistych uprzedzeń”, jak i „konieczności obiektywnej bezstronności sądu, który winien dawać wystarczające gwarancje, by wykluczyć wszelkie uprawnione wątpliwości w tej mierze” (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2018 r., sygn. akt III KK 244/17, LEX nr 2433068). Za podstawę do wyłączenia sędziego uznaje się przy tym każdą uprawdopodobnioną okoliczność mogącą wywołać tę wątpliwość, tj. zarówno wynikającą ze sfery życia prywatnego, czy ze sfery urzędowej, jak również trwałe powiązania sędziego ze stroną albo jej pełnomocnikiem typu przyjaźń, wrogość, zbieżność lub rozbieżność interesów, przy czym „sporadyczne kontakty na linii stricte zawodowej nie powodują konieczności wyłączenia sędziego” (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2015 r., sygn. akt III KK 351/14, LEX nr 1665591).

Faktem jest, że SSN Paweł Wojciechowski został powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego przez Prezydenta RP, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa i niektórych innych ustaw. We wniosku o wyłączenie nie podano żadnych konkretnych okoliczności odnoszących się do SSN Pawła Wojciechowskiego, których ewentualne wystąpienie, w niepowtarzalnych realiach niniejszej sprawy (czyli sprawy o wyłączenie sędziów Sądu Dyscyplinarnego dla prokuratorów Biura Lustracyjnego IPN – sprawa oznaczona sygnaturą I ZO 25/25) pozwalałoby przyjąć, istnienie uzasadnionych

wątpliwości co do bezstronności w tej konkretnej sprawie. Nadto należy wskazać, że Trybunał Konstytucyjny kilkakrotnie wypowiadał się w kwestii niedopuszczalności wniosku o wyłączenie sędziego, który obejmuje zarzuty odnoszące się do okoliczności jego powołania na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa (por. np. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 2 czerwca 2020 r., sygn. akt P 13/19, z dnia z 4 marca 2020 r., sygn. akt P 22/19, z dnia z 23 lutego 2022 r., sygn. akt P 10/19, z dnia z 10 marca 2022 r., sygn. akt K 7/21).

Z Konstytucji RP jasno wynika, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (por. art. 190 ust. 1 Konstytucji RP), przymiot taki nie został nadany w Konstytucji RP orzeczeniom żadnego innego sądu lub trybunału. W doktrynie wskazuje się, że zasada legalizmu nakazuje przypisać każdemu działaniu Trybunału Konstytucyjnego, jako organowi państwa, domniemanie działania zgodnego z prawem. Oznacza to więc, że gdyby chciano twierdzić, iż w konkretnej sprawie doszło do nadużycia kompetencji przez Trybunał Konstytucyjny, konieczność przeprowadzenia w odpowiedniej procedurze dowodu przeciwnego (por. M. Zubik, M. Wiącek, Kompetencje sądu konstytucyjnego a granice swobody orzekania przez sędziów Trybunału Konstytucyjnego, Przegląd Sejmowy 2009, nr 4, s. 25). W obowiązującym stanie prawnym o tym, co jest orzeczeniem, przesądza sam Trybunał Konstytucyjny (sędziowie Trybunału Konstytucyjnego tworzący skład orzekający i podpisujący orzeczenie), a zewnętrzny wyraz temu daje Prezes Trybunału Konstytucyjnego zarządzając publikację orzeczenia we właściwym organie urzędowym (por. A. Mączyński, J. Podkowiak, objaśnienia do art. 190 (w:)

M. Safjan (red.), L. Bosek (red.), Konstytucja RP. Tom II, Komentarz do art. 87-243, Warszawa 2016).

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego jednolicie przyjmuje się, że zasada ostateczności orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, wypowiedziana przez ustrojodawcę konstytucyjnego w sposób jasny i kategoryczny, a przy tym bezwyjątkowy, rodzi ten skutek prawny, iż na podstawie tej jednoznacznie ujętej wypowiedzi ustrojodawcy konstytucyjnego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego traktowane być winny jako niewzruszalne, zarówno w postępowaniu przed

Trybunałem Konstytucyjnym, jak i w każdym innym postępowaniu, gdyż ustawa, jako akt o niższej niż Konstytucja RP mocy prawnej, nie może bez wyraźnego upoważnienia konstytucyjnego, a takie nie zostało w Konstytucji RP wyrażone, wyłączyć całkowicie, wyłączyć w pewnym zakresie, czy też samoistnie ograniczyć konstytucyjną zasadę ostateczności orzeczeń (wyroków) Trybunału Konstytucyjnego, bądź niektóre jej konsekwencje prawne wynikające ze sformułowania art. 190 ust. 1 Konstytucji RP (por. np. postanowienia Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 17 lipca 2003 r., sygn. akt K 13/02, z dnia 12 listopada 2003 r., sygn. akt SK 10/02, z dnia z 13 listopada 2003 r., sygn. akt SK 33/02).

Nie mogą też stanowić podstawy dla pominięcia orzeczeń wydanych przez Trybunał Konstytucyjny podnoszone w dyskursie publicznym zarzuty dotyczące Trybunału Konstytucyjnego. W zdaniu odrębnym Prezesa SN Piotra Prusinowskiego, SSN Jolanty Frańczak, SSN Haliny Kiriło do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2023 r., sygn. akt III PZP 6/22, zauważono, cyt. „Dostzegamy – co wydaje się oczywiste dla każdego - że Trybunał Konstytucyjny znalazł się z stanie organizacyjnego bezładu. Bezmiar upadku jest wypadkową wielu zdarzeń (udział w pracach Trybunału osób powołanych na zajęte miejsca sędziowskie – „dublerzy”; nieprawidłowości w wyborze prezesa, jak również bezpodstawne wykonywanie przez Julię Przyłębską obowiązków prezesa po upływie hipotetycznej kadencji prezesa; niemożliwość zebrania pełnego składu Trybunału; sporadyczne orzekanie). Mimo tych licznych i gorszących scen, w naszej ocenie, nadal nie można uznać, że Trybunał Konstytucyjny w sposób trwały i całkowity zaprzestał wykonywać swoje ustawowe zadania”.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, orzekł, że uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., sygn. akt BSA I-4110-1/20, OSNKW z 2020 r., nr 2, poz. 7, jest niezgodna z:

- 1) art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji RP,
- 2) art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.),

3) art. 6 ust. 1 Konwencji.

Nie można podzielić tezy, iż wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, jest tzw. wyrokiem nieistniejącym (por. argumentacja zawarta w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2021 r., sygn. IV KO 86/21, LEX nr 3251718, s. 12 – 18).

Powyższe dowodzi, że wskazana uchwała trzech połączonych izb Sądu Najwyższego utraciła swój walor normatywny i nie wywiera skutku, o którym mowa w art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym. Można ją natomiast traktować jako jeden z poglądów prawnych, co też w rzeczywistości ma miejsce (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 lutego 2023 r., sygn. akt III KK 23/23, z dnia 7 grudnia 2023 r., sygn. akt I KK 162/23, z dnia 7 marca 2024 r., sygn. akt III KK 508/23, z dnia 13 czerwca 2024 r., sygn. akt II KO 36/24).

Przypomnieć też trzeba, że zakres związania konkretnym orzeczeniem ETPCz określa art. 46 ust. 1. Konwencji. Jak zauważa się w doktrynie, zakres obowiązku wykonania wyroku ETPCz jest wyznaczony granicami podmiotowymi i przedmiotowymi sprawy rozstrzyganej przez ten Trybunał. Orzeczenia ETPCz nie mają mocy powszechnie obowiązującej, obejmują jedynie strony postępowania, tj. stronę skarżącą i państwo-stronę, a tylko wyroki pilotażowe, o których mowa w art. 61 Regulaminu ETPCz, ze swej istoty mają zasięg wykraczający poza sprawę główną (por. m. in. P. Grzegorzczak, Skutki wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w krajowym porządku prawnym, Przegląd Sądowy 2006, nr 6, s. 17, M. Wąsek-Wiaderek, O dopuszczalności wznowienia postępowania karnego z powodu orzeczenia europejskiego trybunału praw człowieka stwierdzającego naruszenie praw człowieka w podobnej sprawie, Białostockie Studia Prawnicze, 2014, z. 15, s. 119, zdanie odrębne SSN W. Kozielowicza złożone do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2014 r., sygn. akt I KZP 14/14, OSNKW 2014, nr 8, poz. 59, glosa prof. R. Kmiecika do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2014 r., sygn. akt I KZP 14/14, OSP 2015, nr 2, s. 290 - 292).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy rozstrzygnął, jak na wstępie.

[M. T.]

[r.g.]